

PÁN

DYNAMICKÝCH

STROJŮ

**Herbert
George
Wells**

www.eknizky.sk

PÁN DYNAMICKÝCH STROJŮ

SLAVNÍ AUTOŘI LITERATUR
SVĚTOVÝCH.

HERBERT GEORGE WELLS

eknizky.sk

NAKLADATEL JOS. R. VILÍMEK. 1910

Pán dynamických strojů by Herbert George Wells is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License, except where otherwise noted.

Obsah

Pán dynamických strojů	1
Poklad v lese	9

Pán dynamických strojů

Vrchní řidič tří dynamických strojů, které bzučely a duněly v Camberwellu a hnaly elektrickou dráhu, pocházel z Yorkshiru a jmenoval se Holroyd. Byl obratným elektrotechnikem, avšak pil rád whisky, onen těžkopádný, ryšavý násilník nepravidelných zubů. Pochyboval o jsoucnosti boží, přijímal Carnotovu poučku, přečetl Shakespeara a shledal, že byl slabým v chemii. Jeho pomahač pocházel z tajemného východu a jmenoval se Azuma-zi. Ale Holroyd říkal mu Pooh-bah. Holroyd měl rád černocho, poněvadž ničeho nenamítal proti kopancům, které mu dle svého zvyku udílel, nestrkal nos do stroje a nevyzvídal, jak se pohybuje. Různých podivných možností, které mohly nastati při náhlém styku Černošské duše s korunou naší civilisace, Holroyd si nikdy neuvědomil, ačkoli právě na konci mu o tom poněkud svítalo.

Určiti kmenovou příslušnost Azuma-ziho nebylo v moci národopisu. Typ jeho nejvíce se blížil negerskému, ačkoli měl vlasy spíše zvlněné než kučeravé a měl nosní můstek. Mimo to byla jeho kůže spíše hnědá, než černá, a bělmo očí jeho žluté. Široké lícní kosti a úzká brada dodávaly tváři jeho podoby zmiijovitého V. Také hlava jeho byla vzadu široká, u čela nízká a úzká, jako by měl mozek čelem do zadu, máme-li na zřeteli Evropana. Byl postavy sporé a jeho angličtina byla ještě spořejší. V hovoru vydával četné divné zvuky, jež neměly nic společného s našimi, a jeho nemnohá slova byla pořízuta a přetvářena v heraldickou grotesknost. Holroyd pokoušel se vyjasniti jeho náboženské pojmy a — zejména když se napil whisky — kázával mu proti pověře a misionářům. Azuma-zi se však vyhýbal diskusi o svých bozích, ačkoli býval za to skopán.

Azuma-zi přišel do Londýna v bílých, ale nedostatečných šatech z topírny „Lorda Clivea“, ze Straits Settlements ¹, nebo snad z končin ještě odlehlejších. Již od mládí slyšel o velikosti Londýna, kde všechny ženy jsou bílé a rusé, kde i pouliční žebráci jsou bílí, a přijel, maje nově vydělané zlaťáky v kapse, aby se klaněl u oltáře civilisace. Den jeho příchodu byl nepřijemný; obloha byla šedivá, a větrem zmítaný déšť lil se do zablácených ulic; avšak on se ponořil směle do městských požitků, až byl konečně

1. anglická osada v Zřidni Indii.

2 Pán dynamických strojů

vyvržen, otrěsen na zdraví, v civilisovaném obleku, bez halíře, a mimo záležitosti nejnutnější potřeby podoben němému zvířeti, aby se dřel u Jamese Holroyda a dal se jím týrat v elektrických strojárnách Camberwellu. A Jamesi Holroydovi bylo trýznění oblíbenou zábavou.

V Camberwellu byla tři dynamy se svými motory. Dvě, která tam stála od počátku, byla malá; větší dynamo bylo nové. Malé stroje dělaly notný hluk; jejich řemeny duněly na bubnech, kartáče bzučely a syčely při každé obrátce a vzduch chrčel ustavičně mezi jejich poly. Základy jednoho z nich se uvolnily, a stroj otrásal ustavičně strojárnou. Avšak velké dynamo přehlušovalo všechny tyto drobné zvuky neustálým drncením svého železného jádra, jež působilo, že některé kovové jeho součástky duněly. Každému, kdo navštívil toto místo, šla hlava kolem z neustálého tlukotu strojů, rotace velkého kola, vrčících ventilů, občasných výdechů páry, a hlubokého, vlnivého zvuku velkého dynamy, který přehlušoval vše. Posléze zmíněný zvuk byl s technického hlediska vadou, avšak Azuma-zi přičítal jej moci a pýše oné nestvůry.

Kdyby to bylo možno, přáli bychom si, aby hluk strojárny stále provázel čtenáře, dokud bude čísti; nej raděj i bychom vypravovali tuto povídku s tímto průvodem. Byl to neustálý, lomozný proud, z něhož sluch zachycoval hned tu hned onu nit; do toho znělo supění, tlukot a vření parních strojů, sykot a nárazy pístu, duté údery do vzduchu působené otáčením příček velkého kola, zvuk, který vyluzovaly obíhající řemeny dle toho, zda přiléhaly pevněji nebo volněji, podrážděný rachot dynamických strojů; a nad tím vším, chvílemi neslyšný, když sluch se jím unavil, zněl onen pozounovitý zvuk velkého stroje. Nikdy nezdála se pod vámi podlaha klidná a pevná; otráslala se a skřípěla ustavičně. Bylo to místo neklidu a zmatku a dovedlo vám roztrhá ti myšlenky v podivné klikatiny. A po tři měsíce, pokud trvala stávka strojníků, nevyšel nikdy Holroyd, jenž zradil své soudruhy, ani Azuma-zi z tohoto ruchu a proudu; spali a jedli v malé dřevěné kolně mezi strojárnou a branou.

Jakmile Azuma-zi přišel, odbyl si Holroyd první náboženské kázání na text velkého stroje. Musil křičeti, aby ho bylo slyšeti v lomozu.

„Podívej se na to,“ pravil Holroyd; „kde je nějaký váš bůh, který by se mu vyrovnal?“

Azuma-zi se díval. Chvíli nebylo Holroydovi rozuměti, načež Azuma-

zi zaslechl: „ . . . zabít sto lidí. Dvanáct procent pravidelné úmrtnosti,“ pravil Holroyd, „tomu;se přece říká Bůh.“

Holroyd byl hrd na své velké dynamo a navykládal se Azuma-zimu o jeho velikosti a moci tolik, až bůhví jaké divné myšlenkové proudy a neustálý vířivý ruch způsobily zmátek v kadeřavé černé lebce. Vykládal mu velmi názorně o mnohých způsobech, jak lze jím zabiti člověka, a jednou dal Azuma-zimu ránu na doklad jeho síly. A později, ve chvílích oddechu — práce byla tuhá a tížila netoliko jej, nýbrž hlavně Holroyda — Azuma-zi sedával a pozoroval velký stroj. Někdy se mezi kartáči zajiskřilo a vyšlehly modré blesky, při čemž Holroyd láteřil, jinak však stroj šel jemně a rytmicky, jako by oddychoval. Hlučně obíhal pás kolem osy, a i za vámi, když jste se dívali, bylo slyšeti příjemný dusot pístu. A tak žil stroj po celý den v oné velké vzdušné strojárně, s ním a Holroyd nad ním bděl; nebyl uvězněn, neotročil a nepoháněl velké lodě, jako jiné stroje, které Azuma-zi znal — pouzí to zajatí d'áblové britské paroplavební společnosti — nýbrž byl strojem panujícím. Oněmi dvěma malými dynamy Azuma-zi mocí kontrastu pohrdal; ono velké pokřtil u sebe Pánem dynamických strojů. Ona byla mrzutá a nepravidelná, avšak velké dynamo bylo neproměnné. Bylo tak veliké! Šlo tak jasně a snadno! Bylo větší a klidnější, než Buddahové, které viděl v Rangoonu, a nikoli nehybné, nýbrž živoucí! Velké černé cívky točily se bez ustání, kruhy obíhaly pod kartáči a jeho hluboký hlas byl cellovým základním tonem. To jímalo podivně Azuma-ziho.

Azuma-zi nepracoval rád. Raději seděl a díval se na Pána dynamických strojů, když Holroyd odešel přemluvit vrátného, aby mu skočil pro whisky, ačkoli jeho místo nebylo v strojárně dynamo, nýbrž za motory, a mimo to, když ho Holroyd dopadl poblíž stroje, stloukl ho svazkem tlustých měděných drátů. Azuma-zi přistupoval těsně k obru a díval se na velký kožený pás, obíhající mu nad hlavou. Na pásu byla Černá skvrna, která se vracela; černochoch s jakýmsi zalíbením pozoroval, jak při všem lomozu se neustále objevuje. Divné myšlenky se spřádaly při jejím oběhu. Vědci nám vyprávějí, že divoši přisuzují duši kamenům a strojům — a stroj má tisíckrát více života než kámen a stroj. Azuma-zi pak byl ve skutečnosti dosud divochem; nátěř civilisace nesahal hlouběji, než byl jeho lehký pracovní šat, jizvy a uhelný prach na tváři a rukou. Jeho otec před ním uctíval spadlý povětroň; možná, že některý jeho příbuzný svlažil svou kreví široká kola Džagernautu.

4 Pán dynamických strojů

Použil každé příležitosti, již mu Iolroyd poskytl, aby se dotýkal a ohmatával velké dynamo, které ho okouzlovalo. Čistil a leštil je, až kovové součástky se leskly jako slunce. Měl tajemný pocit bohoslužby při tomto konání. Blížil se k němu a dotýkal se jemně jeho hrčivých cívek. Bohové, které uctíval, byli daleko. A Londýňané ukrývali své modly.

Konečně se jeho mlhavé pocity vyhranily a projevíly nejdříve myšlenkami a pak skutky. Když Azuma-zi jednoho jitra vešel do lomozící strojovny, poklonil se před Pánem dynamických strojů a pošeptal řvoucímu stroji, že je jeho sluhou, prosil, aby měl s ním slitování a zbavil ho Holroyda. Když tak činil, pronikl nezvyklý sluneční paprsek otevřeným loubím chvějící se strojírny, a Pán dynamických strojů, vířící a řvoucí, zazářil bledým zlatém. Tu Azuma-zi zvěděl, že jeho služba jest příjemná Pánu. Nyní se již necítil tak osamělým, jako dříve, ač byd vskutku velmi osamělým v Londýně. A potuloval se v strojárně i když bylo po díle, což bylo dosti zídka.

A když Holroyd ho na to ztýral, šel nyní Azuma-zi k Pánu a šeptal: „Ty vidíš, ó Panel“ a zdálo se, že hněvivé vrčení stroje mu odpovídá.

Později vypátral, že kdykoli Holroyd vstoupil do strojovny, mísil se nový hlas do zvuku dynama. „Můj Pán vyčkává svého času,“ řekl si Azuma-zi. „Nespravedlnost onoho blázna ještě neuzrála.“

A čekal a čekal na den súčtování. Jednoho dne nastalo krátke spojení a Holroyd, který neopatrně stroj ohledával — bylo to odpoledne — utřil si důkladnou ránu. Azuma-zi viděl za svým motorem, jak vyskočil a proklínal vadnou cívku.

„Je varován,“ řekl si Azuma-zi. „Můj Pán je opravdu velmi trpěliv.“

Holroyd z počátku zasněvil Azuma-ziho do základních pojmů týkajících se obsluhy dynama, aby ho mohl občas ve strojovně zastati. Když však zpozoroval, jak se Azuma-zi plíží kolem stroje, pojal podezření. Tušil nejasně, že jeho topič má cosi za lubem, a když jednou na něj svedl, že zničil lak na jednom místě, namazav cívky olejem, vydal nařízení, kříče do zmatku strojírny:

„Dopadnu-li tě ještě jednou u toho velkého dynama, Pooh-bahu, stáhnú ti kůži!“

Mimo to bylo prostě věcí rozumu a slušnosti, když Azuma-zimu líbilo se poblíže stroje, nedovolili mu toho.

Azuma-zi na čas poslechl, avšak později byl přistižen, jak se klaněl

Pánu dynam. Při tom zkroutil mu Holroyd ruku a kopl ho, když se obrátil, aby odešel. A když Azuma-zi stál po té za motorem a hleděl na záda nenáviděného Holroyda, dunění stroje vzalo na se nový rytmus a znělo jako čtyři slova jeho rodné řeči.

Je těžko říci přesně, co je šílenství. Myslím, že Azuma-zi byl šílený. Ustavičný rachot a otrásání dynamické strojírny snad pomíchalo jeho nepatrnou zásobu vědomostí s ohromnou zásobou pověřivosti a z toho konečně se vyvinulo šílenství. Každým způsobem když byl takto přiveden na myšlenku, aby Holroyda obětoval dynamickému fetiši, byl naplněn podivným zmatkem jásavých pocitů.

Oné noci byli spolu tito dva muži a jejich černé stíny sami. Strojovna byla osvětlena velkou obloukovou lampou, která mrkala a blikala do ruda. Černé stíny ležely za dynamy, kulovité regulátory vířily ze světla do tmy, a píсты bušily hlučně a pravidelně. Vnější svět pozorován otevřenou částí strojovny zdál se ku podivu matným a vzdáleným. V dále byl černý plot nádvoří s šedivými domy v pozadí, nad nimi modralo se hluboké nebe a bledé, drobné hvězdy. Azuma-zi náhle se dal středem strojírny, nad nímž obíhaly kožené pásy a ztratil se ve stínu velkého dynamy. Holroyd zaslechl cvaknutí; oběh armaturv se změnil.

„Co k čertu tropíš s tím vypínačem?“ zahoukl překvapen. „Neřekl jsem ti———“

Tu spatřil rozhodný výraz Azuma-ziových očí, když Asiat postoupil ze stínu k němu.

V příštím okamžiku dva muži rvali se zuřivě před velkým dynamem.

„Ty čokoládový lotře!“ supěl Holroyd, maje hnědou ruku na hrdle. „Pustíš ty kontaktní kruhy.“

V příštím okamžiku byly mu podraženy nohy a strojník zapotácel se zpátky na Pána dynam. Bezděčně pustil se svého odpůrce, aby se zachránil před strojem.

Posel, přikvapivší zběsile ze stanice, aby se podíval, co se přihodilo ve strojovně, potkal Azuma-ziho u domku vrátného vedle brány. Azuma-zi pokoušel se cosi vysvětliti, avšak posel nemohl si ničeho vybrati z černochovy nesouvislé angličtiny a pádil do strojovny. Všechny stroje pracovaly hlučně a nebylo viděti nijakého nepořádku. Byl však cítit podivný zápach spálených vlasu. Tu spatřil znetvořenou hmotu, lpící na přední straně

6 Pán dynamických strojů

velkého dynamu a když se přiblížil, poznal rozervané Holroydovy pozůstatky.

Muž vypouličil oči a váhal chvíli. Pak uzřel tvář, a zavřel křečovitě oči.

Otočil se na podpatku, než je opět otevřel, tak že již Holroyda nespátřil a vyběhl ze strojovny, aby přivolal pomoc.

Když Azuma-zi viděl, jak Holroyd hyne ve spárech velkého dynamu, zděsil se poněkud následků svého činu. Přece však byl v povznášející náladě a věděl, že přízeň Pána dynamu je s ním. Měl již plán pohotově, když potkal muže, přicházejícího ze stanice, a inženýr, který se kvapně objevil na scéně, usoudil bez okolků, že je to sebevražda. Tento odborník sotva si všiml Azuma-ziho, kromě toho, že mu dal několik otázek. Viděl, jak se Holroyd zabil? Azuma-zi vykládal, že byl mimo dohled u kotle motoru, dokud nezaslechl, že hluk dynamu se změnil. Poněvadž nebylo podezření, byl výslech snadný.

Znetvořené tělo Holroydovo, které strojník odklidil od stroje, vrátný chvatně pokryl ubrusem potřísněným kávou. Někdo měl šťastný nápad přivolat lékaře. Inženýr snažil se hlavně, aby stroj opět přivedl do chodu, poněvadž sedmnebo osm vlaků se zastavilo uprostřed dusných tunelů elektrické dráhy. Azuma-zi odpovídal — pokud rozuměl — na otázky lidí, které přivedla úřední povinnost nebo drzá zvědavost do strojovny, načež ho inženýr odeslal do strojovny. Před vraty do dvora shromáždil se ovšem zástup lidí — v Londýně civí vždycky, bůh ví proč, zástup zvědavců poblíž místa, kde někdo náhle zemřel — dva nebo tři novináři prodrali se nějak do strojovny a právě jeden chytil si Azuma-ziho. Avšak inženýr je opět vyhnal, poněvadž byl sám žurnalistickým dilettantem.

Za krátko odnesli tělo a s ním zmizel veřejný zájem. Azuma-zi byl velmi tich u svého kotle a viděl opět a opět v uhlí postavu, která se prudce svíjela a přestávala se hýbati. Za hodinu po vraždě nepoznal by nikdo, kdo by přišel do strojovny, že se stalo něco pozoruhodného. Černoch vyhlížející z místnosti, kde stály motory, viděl, jak Pán dynamu víří a kolotá vedle svých malých bratrů a hnací kola otáčí se s tlukotem a pára v pístech vybuchuje právě tak, jako před hodinou. Konečné se strojnického stanoviska byla to naprosto bezvýznamná událost — pouhá dočasná úchylnka proudu. Nyní však štíhlejší postava a útlejší stín inženýrův nastoupil na místo hranatého Holroydova obrysu, přecházel světelnou uličkou po otrásající se podlaze pod pásy mezi motory a dynamy.

„Nesloužil jsem svému pánu?“ řekl Azuma-zi neslyšně ze svého stínu, a hlas velkého dynamu zahlaholil plně a jasně. A když hleděl na vířivý mechanism, ovládlo ho opětně podivné kouzlo, jež ochablo poněkud po Holroydově smrti.

Azuma-zi nikdy neviděl zabiti člověka tak rychle a nelítostně. Tento ohromný dunivý stroj zabil svou oběť, aniž ustal na okamžik ve svém pravidelném tlukotu.

Nic netušící inženýr stál zády k němu, škrabaje cosi na kus papíru. Jeho stín ležel u paty nestvůry.

„Je Pán dynam dosud hladov? Jeho sluha je hotov.“

Azuma-zi učinil kradmý krok ku předu; pak stanul. Inženýr náhle přestal psát, přešel místností až k nejkrajnějšímu dynamu a jal se zkouseti kartáče.

Azuma-zi váhal a pak se odplížil beze zvuku do stínu u vypínače. Tam čekal. Náhle bylo slyšeli kroky vracejícího se inženýra. Zastavil se na svém starém místě, nevěda, že se topič krčí deset stop od něj. Velké dynamo náhle zasyčelo a hned na to Azuma-zi vyskočil na něj ze tmy.

Černoch nejprve uchopil inženýra kolem těla a vlekl ho k velkému dynamu; na to, když inženýr kopl svého soupeře koleno a stlačil dolů jeho hlavu, uvolnilo se objetí a inženýr odskočil od stroje. Černoch uchvátil ho znovu, opřev svou kučeravou hlavu o jeho prsa, a oba zmítali sebou a supěli po dobu, jež zdála se celým věkem. Tu napadlo inženýrovi, aby se zahryzl do černochova ucha, a kousl ho vztekle. Černoch zaječel strašlivě.

Váleli se spolu po zemi a černoch, který se patrně vyprostil zubům svého odpůrce nebo se rozloučil s kusem ucha — inženýr o tom uvažoval ještě při zápase — snažil se ho zardousiti. Inženýr nadarmo se namáhal, aby se něčeho chytil a kopl ho, když tu se ozval na podlaze vítaný zvuk kroků. V příští chvíli Azuma-zi ho pustil a vrhl se k velkému dynamu. V lomozu zazněl sykot.

Úředník společnosti, jenž vstoupil, stanul a díval se, vyjeveně, jak Azuma-zi se chytil rukou nahých svorek, zasníjel se v hrozné křeči a zůstal viseti nepohnutě se stroje, maje tvář strašlivě znetvořenou.

„Jsem prokatě rád, že jste právě teď přišel,“ pravil inženýr, sedě dosud na podlaze.

Hleděl na postavu stále se zachvívajíc.

„Není to pěkná smrt, jak je vidět — ale rychlá.“

8 Pán dynamických strojů

Úředník stále zíral na tělo. Byl to poněkud nechápavý člověk.

Nastala pomlčka.

Inženýr se zvedl trochu neobratně. Přejel si významně prsty hrdlo a zakýval několikrát hlavou.

„Ubohý Holroyd. Již tomu rozumím.“

Na to šel skorém mechanicky k vypínači ve stínu a pustil opět proud na dráhu. Když tak učinil, spálené tělo se uvolnilo a spadlo se stroje přímo před něj. Jádro dynamy zadunělo hlučně a jasně, a armatura udeřila do vzduchu.

Tak zaniklo předčasně uctívání Dynamického Božstva, náboženství to, jež mělo snad nej kratší trvání. Při tom však může se aspoň honositi mučednictvím a lidskou obětí.

Poklad v lese

Kánoe blížilo se nyní k zemi. Zátoka se rozevřela a prorva v bělavém příboji na skalnatém břehu ukazovala, kde říčka ústí do moře. Hlubší a hustší zeleň panenského lesa značila její směr podél odlehlého pohoří. Les sahal zde přímo ke břehu. V dálce strměly hory, mlhavé a skorém oblačné svým tvarem, podobny vlnám náhle zmrzlým. Moře bylo tiché, příboj sotva znatelný. Obloha sálala.

Muž držící vykrojené lopatkové veslo se zastavil. „Zde asi by to mělo být i,“ pravil. Odložil veslo a natáhl obě ruce ku předu.

Druhý muž seděl na přídi kanoa a bedlivě zkoumal krajinu. Na kolenou měl sežloutlý kus papíru.

„Pojďte se na to podívat, Evansi,“ pravil.

Oba muži mluvili tlumeným Jilase. Rty jejich byly tuhé a suché.

Muž zvaný Evans kráčel kolísavě kanoem, až byl s to nahlédnouti přes rameno svého druha.

Na papíře byl jakýsi hrubý nárys mapy. Častým rozvíráním byl přelámán a odrán na rozpadnutí, a druhý muž sestavoval bezbarvé útržky tam, kde se oddělily.

Byly na nich ztěžl patrný obrysy zátoky tužkou kreslené a zcela šetrené.

„Zde,“ pravil Evans, „jest úskalí a zde rokle.“ Přešel mapu nehtem palce.

„Tato křivolaká čára je řeka — teď bych se s chutí napil — a tahle hvězdička jest ono místo.“

„Vidíte tu tečkovanou linii?“ tázal se muž s mapou. „Je to přímá čára a vede od ústí rokle ke skupině palm. Hvězdička je zrovna na tom místě, kde přímka protíná řeku. Musíme si povšimnouti onoho místa, až se dostaneme do mělčiny.“

„Je ku podivu,“ řekl Evans po přestávce, „co znamenají tyhle malé značky zde dole. Vypadá to jako plán domu nebo cosi podobného; o tom však, co značí všechna tato znaménka, ukazující tu a tam cestu, nemám ani ponětí. A jaké je to písmo?“

„Čínské,“ odpověděl muž s mapou.

„Ovšem! On byl Číňan,“ pravil Evans.

10 Pán dynamických strojů

„Jako ti druzí,“ odtušil muž s mapou.

Oba seděli několik minut, zírajíce na pevninu, zatím co kanoe zvolna plynulo. Na to Evans se ohlédl po vesle.

„Nyní jest na vás, abyste vesloval, Hookere,“ pravil.

A jeho společník klidně složil mapu, vložil ji do kapsy, obešel opatrně Evanse a počal veslovati. Pohyby jeho byly zdlouhavé, jako člověka, jehož síly jsou téměř vyčerpány.

Evans seděl, oči maje přivřené, a pozoroval pěnivý příboj na korálovém útesu, jenž se znenáhla blížil. Obloha pražila jako výheň, neboť slunce bylo málem v ženitbu. Ačkoliv byli tak blízko pokládá, necítil nijakého vzrušení, jak si byl představoval. Nesmírné napjetí zápasu o nákras a dlouhá noční cesta z pevniny po kánoi beze všech zásob — abychom užili jeho vlastního výrazu — udřela ho nadobro.

Pokoušel se vzpružiti tím, že upínal svou mysl na zlaté pruty, o nichž Číňané mluvili, ona však u nich neprodlela; nezadržitelné vracela se k představě sladké vody, čeřící se v řece a k nesnesitelné skorém palčivosti vyschlých rtů a hrdla. Rhythmické nárazy moře na úskalí staly se nyní slyšitelnými a zněly mu příjemně; voda šplouchala podél kánoe, a z vesla kapalo po každém rozmachu. Z nenadání začal dřímati.

Byl si stále mlhavě vědom blízkosti ostiova, avšak podivné snění počalo prostupovati jeho dojmy. Bylo to opět v noci, když on a Hooker náhodou objevili Číňanovo tajemství; viděl stromy, ozářené měsícem, malý oheň a černé postavy Číňanů ostřítné s jedné strany měsíčním světlem a s druhé ozářené žáiem ohniště — a slyšel, jak hovoří spolu pidžinem¹, neboť pocházeli z různých provincií. Hooker první postřehl smysl jejich hovoru a přiměl ho, aby naslouchal. Něco z rozmluvy nebylo slyšeti, něco bylo nesrozumitelné. Odjezd španělské galleony z Filippin, beznadějně uváznutí na pobřeží, poklad zakopaný v domnění, že se k němu vrátí, byl pozadím příběhu. Počet trosečníků zřidlý nemocemi, sváry a podobně, také i nedostatkem kázně, konečně odjezd mužstva ve člunech a od té doby ani slechu po něm. Pak Čang-hi, asi před rokem na cestě pobřežím náhodou našel pruty zlata, ukryté po dvě stě let, uprchl ze své džunky, zakopal je znova s nevýslovnou námahou, bez cizího přispění, ale velmi bezpečně. Dával velký důraz na bezpečnost — bylo to jeho tajemství. Nyní potřeboval pomoci, aby se vrátil a vykopal je. Při tom zakmitla se malá mapka a

1. anglické podřečí, jehož užívají Angličané a Číňané při vzájemném styku

hlasy se ztišily. To se příjemně poslouchalo dvěma ztraceným anglickým existencím! Evansův sen rozvíjel se až do toho okamžiku, kde držel Čang-hiův cop v hrsti. Život Číňanův není nikdy tak posvátným jako život Evropanův. Lstivá malá tvář Čang-hiova, zprvu odvážná a zuřivá jako hlava podrážděného hada, potom však bojácná, zrádná a prosebná ovládala sen skorém úplně. Na konec Čang-hi se ušklíbil — byl to úsměšek nepochopitelný a úžasný. Náhle se vše nepříjemně změnilo, jak se to někdy ve snu přihází. Čang-hi počal čímsi breptavě vyhrožovati. Bylo viděti nesmírné hromady zlata, k němuž Čang-hi brání přístupu. Chytil Čang-hia za cop — jak veliký byl ten žlutý chlap, jak zápasil a se šklebil! Zářivé kupy zlata počaly se měnit i v praskající výheň a nesmírný ďábel, úžasně podobný Čang-himu, ale s ohromným černým ocasem počal ho krmit i žhavým uhlím. Popálilo mu ústa strašlivě. Jiný ďábel řval jeho jméno: „Evansi, Evansi, vy ospalý blázne!“ — anebo to byl Hooker? . . .

Probudil se. Byli nyní na mělčinách.

„Tamhle jsou tři palmy. Musí to býti v jedné čáře s touto skupinou křoví,“ pravil jeho druh. „Všimněte si toho. Půjdeme-li do těchto křovin a projdeme-li houští přímoú čarou odtud, budeme na svém místě, jakmile dorazíme k řece.“

Bylo nyní viděti, jak se ústí reky rozevírá. Vida to, Evans ožil.

„Pospěšte si, člověče,“ zvolal, „nebo pro boha budu muset pít mořskou vodu!“

Hryzl si ruce a zíral na stříbrný pruh mezi skalami a zeleným mlázím.

Náhle se obrátil skorém hrubě na Hookera.

„Dejte mi veslo,“ pravil.

Tak dojeli do ústí řeky. Po chvíli cesty nabral Hooker trochu vody do dlaně, okusil jí a vyplivl. Později učinil novou zkoušku.

„Už je dobrá,“ řekl i počali dychtivě pít.

„Aby to čert vzal!“ řekl náhle Evans. „To je příliš pomalu.“

A nakloniv se nebezpečně přes přední část kanoe, počal lokati vodu přímo ústy.

Konečně vstali a zavezše kanoe do malého záhybu řeky, chystali se přistáti mezi hustým podrostem, přesakujícím do vody.

„Bude nutno se tím prodrati ke břehu, abychom našli své křoví a dostali se na čáru vedoucí k onomu místu,“ pravil Evans.

„Bude lépe, obeplujeme-li,“ odpověděl Hooker.

12 Pán dynamických strojů

Pustili se tedy opět na řeku a veslovali zpět směrem k moři a podle jeho břehu, až k místu, kde rostla skupina křovin. Tam přistáli, vytáhli lehké kánoe daleko na břeh, a kráčeli k pokraji džungle, až bylo viděti proruvi úžlabí a křoví v jedné čáře. Evans vzal s sebou z kánoe motyku domorodců v podobě L; jeho příčná část byla ozbrojena hlazeným kamenem.

Hooker nesl veslo.

„Je to přímo v tomto směru,“ pravil; „musíme jiti tudy stále rovně, až přijdeme k řece. Pak se musíme rozhlédnouti.“

Prodírali se hustou spleť rákosí, širokého listí, mladých stromků. Zprvu byla chůze namáhavá, velmi záhy však stromy počaly býti větší a podrost řidnul. Žár slunečních paprsků vystřídán byl nesnesitelně chladným stínem. Stromy stávaly se konečně ohromnými pilíři, rozestírajícími své vrcholky jako zelený baldachýn vysoko nad hlavou. Mdlé, bílé květy visely z jejich kmenů, a lanovité svlačce houपालy se od stromu ke stromu. Na zemi pestřily se houby a rudohnědá kůra objevovala se častěji.

Evans se zachvěl.

„Zdá se, že je tu chladno proti onomu vedru venku.“

„Doufám, že jdeme přímo,“ odpověděl Hooker.

Náhle spatřili daleko napřed, že stinné přítmi prorváno jest bílými slunečními pruhy, bijícími do lesa.

Tam byl také nádherný podrost a barvitě kvítí. Na to bylo slyšeti šumění vody.

„Zde je řeka. Měli bychom býti blízko tomu,“ pravil Hooker.

Na břehu řeky byla hustá vegetace. Velké rostliny, dosud bezejmenné, rostly mezi kořeny stromů, jež rozestíraly své ohromné ratolesti věj írovité k obloze. Množství květův a popínavých rostlin ovíjelo své lesklé listy kolem kmenů. Na hladině široké, tiché tůně, na niž nyní pohlíželi hledači pokladu, plavaly velké, oválné listy a voskově růžové květy, podobné kosatcům. Dále, kde se řeka od nich uhýbala, voda se pěníla a tvořila hlučnou bystrinu.

„Nuže?“ pravil Evans.

„Zabloudili jsme trochu od přímého směru,“ odpověděl Hooker. „To jsme mohli předvídati.“

Obrátili se a hleděli do šerých, chladných stínů, tichého hvozdu, ležícího za nimi.

„Půjdeme-li kus cesty podél řeky nahoru a. dolů, snad někam přijdeme.“

„Pravil jste —“ počal Evans.

„On říkal, že je to hromada kamení,“ doložil Hooker.

Oba muži dívali se chvíli navzájem na sebe.

„Zkusme to nejdříve trochu po proudu,“ řekl Evans.

Postupovali zvolna, ohlížejíce se pečlivě.

Náhle Evans se zarazil.

„Co u ďábla je to?“ zvolal.

Hooker sledoval jeho prst.

„Cosi modrého,“ odpověděl.

Bylo lépe viděti, když vystoupili na malý pahrbek. Pak počali rozeznávati, co to jest.

Kvapně se přiblížili k záhadnému předmětu, až zřetelně spatřili trup, náležející ke skleslé ruce a paži. Pěst svírala jakýsi nástroj. Ležel tam mrtvý Číňan, tváří k zemi. Dle polohy těla nebylo pochyby, že je opravdu mrtev.

Oba muži se sestoupili a chvíli zírali beze slova na osudnou mrtvolu. Ležela na prázdném místě mezi stromy. Poblíž byl meč čínského vzoru a opodál rozmetaná kupa kamení vedle čerstvě vykopané jámy.

„Někdo nás předešel,“ pravil Hooker chraptivě.

Tu Evans počal náhle klít i, zuřiti a dupat i na zem.

Hooker zbledl, neříkal však ničeho. Přistoupil k mrtvole. Její šij byla naběhlá a purpurová, ruce a kotníky oteklé.

„Pah,“ zvolal, rychle se obrátil a kráčel k výkopu. Zde vykřikl v údivu. Volal na Evanse, jenž ho pomalu následoval.

„Vy blázne! Vše je v pořádku. Je to zde dosud.“

Obrátil se znova, pohlédl na mrtvého Číňana a opět na otvor.

Evans letěl k jámě. Množství zlatých prutů již napolo vyhrabaných nešťastným jejich předchůdcem leželo vedle ní.

Nahnul se nad otvor a odhrnuv hlínu holýma rukama, vytáhl z něho kvapně kus těžké hmoty. Při tom se píchl do ruky o malý trn. Vyňal dvěma prsty útlý osten z kůže a pozvedl pruty.

„Jenom zlato nebo olovo může býti tak těžké,“ volal jásavě.

Hooker stále ještě se díval na mrtvého Číňana. Byl zmaten.

„Předběhl své přátele,“ pravil konečně. „Přišel sem samotný, a nějaký jedovatý had ho usmrtil . . . Divím se, jak našel to místo.“

Evans stál s pruty v rukou. Co mu bylo po mrtvém Číňanu ?

14 Pán dynamických strojů

„Bude nutno dopravitit tyto věci na pevninu kus po kuse a zatím je někam zahrabat. Jak je doneseme do kanoe?“

Svlékl si kazajku, prostřel ji na zem a hodil na ni několik prutů. Náhle pocítil, že se mu jiný trn zabodl do kůže.

„Tolik asi můžeme unést.“

Po té zprudka zvolal, s podivným návalem vzrušení:

„Nač tak civíte?“

Hooker se k němu obrátil. „Překáží mi—— ten tam.“ Kývnul směrem k mrtvole. „Je tak podoben——“

„Tlachy!“ řekl na to Evans. „Všichni Číňané jsou si podobní.“

Hooker pohlédl mu do tváře.

„Rád bych ho pochoval, než se dotknu rukou těchto věcí.“

„Nebudte hloupý, Hookere,“ pravil Evans. „Nechte býti tu hromadu hniloby.“

Hooker váhal a pečlivě prohlížel půdu kolem sebe.

„Píchá mne tu cosi,“ prohodil.

„Jedná se o to,“ pravil Evans, „co počneme s pruty. Máme je zde zakopati nebo donést do kánoe?“

Hooker uvažoval. Zmateným pohledem bloudil mezi kmeny stromů a do vysokých, sluncem ozářených korun. Zachvěl se opět, když jeho zrak spočinul na modré postavě Číňanově. Hleděl zkoumavě do šerých hlubin lesa.

„Co se s vámi děje? Hookere,“ tázal se Evans. „Zhloupl jste?“

„V každém případě odnesme zlato z tohoto místa,“ pravil Hooker.

Uchopil konce límce kabátu do ruky a Evans vzal opačnou jeho část a zvedli břímě.

„Kam tedy?“ tázal se Evans. „Ke kánoi?“

„Ku podivu,“ pravil Evans, sotva ušli několik kroků, „jak mne ještě bolí ruce od veslování.“

„Aby to hrom!“ řekl. „Ale bolí! Musím si odpočinout.“

Položili kabát na zem. Evansova tvář zbelela a drobný pot vyrazil mu na čele.

„Je tu jaksi dusno — zde v lese!“

Na to zvolal v náhlém přechodu do bezdůvodného hněvu:

„K čemu tu čekat celý den! Chopte se toho, povídám! Od té doby, co jsme spatřili mrtvého Číňana, jste jak namesičný.“

Hooker hleděl upřeně do tváře svého soudruha. Pomohl mu zvednouti kabát s pruty a ušli mlčky asi sto kroků. Evans počal z těžká oddychovat i.

„Nemůžete něco mluvit?“ zvolal.

„Co je vám,“ tázal se Hooker.

Evans klopýtł a zaklev, odhodil kabát. Stál chvilku dívaje se upřeně na Hookera a pak zasténav, chytil se za hrdlo.

„Nechodte ke mně,“ křičel a šel se opřít o strom. Na to klidnějším hlasem: „Za okamžik mi bude lépe.“

Náhle jeho paže, tisknoucí se ke kmeni, povolila a on sklouzal podél stromu, až tvořil svíjející se hmotu u jeho kořenů. Ruce kroutily se mu křečovitě. Tvář zhyzdila bolest. Hooker k němu přistoupil.

„Nedotýkejte se mne! Nedotýkejte se mne!“ volal Evans sípavě. „Položte zlato zpátky na kabát.“

„Mohu vám něčím přispěti?“ tázal se Hooker.

„Položte zlato zpátky na kabát!“

Když Hooker překládal pruty, pocítil píchnutí v masité části palce. Pohlédl na ruku a spatřil tenký trn, asi dva palce dlouhý.

Hooker otevřel ústa. Zíral na trn chvíli rozšířeným zrakem. Pak pohledl na Evanse, jenž se svíjel na zemi, krouť se a napínaje křečovitě. Pak díval se mezi pilíře stromů a pletivo svlačců na místo, kde v temném stínu bylo ještě viděti modře oděné tělo Číňanovo. Vzpomněl si na malé značky v rohu mapky a okamžitě porozuměl.

„Bůh mně pomoz!“ pravil, neboť trny byly podobny oněm, jež Dyakové napouštějí jedem a používají za strelý. Nyní pochopil, co znamenalo Čang-hiovo ujišťování,

že poklad jest bezpečně uložen. Porozuměl nyní jeho úšklebku.

„Evansi,“ zvolal.

Avšak Evans ani nehlesl a se nepohnul, mimo křečovitě trhání jeho rtů. Hluboké ticho rozestřelo se nad lesem. Na to Hooker jal se zuřivě vyssávati malou červenou skvrnu na dlani — ssál o život. Náhle pocítil podivnou pronikavou bolest v ruce a v ramenou a prsty mu tuhly. Tu poznal, že nepomůže již žádné ssání.

Usedl ke zlatým prutům a složiv hlavu do dlaní a opřev lokte o kolena, zíral na zhroucené, avšak ještě se zmítající tělo soudruhovo.

Čang-hiův úšklebek mu opět přišel na mysl. Tupá bolest vstoupila mu

16 Pán dynamických strojů

do hrdla a poněáhu se stupňovala. Vysoko nad ním jemný vánek čeřil zelené koruny stromů a bílé lístky neznámých květů poletovaly soumrakem.